Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS www. lpkts.lt

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2018 m. birželio 22 d. Nr. 23 (1285)

„Tik nepalik šioj žemėj keršto...“

Šilalės vardas šiemet dažnai tariamas ne tik dėl šilališkių gebėjimo apginti miesto medžius, ne tik šį mėnesį sukurtomis smėlio skulptūromis ir Atkurtos Lietuvos 100-metį bei Šilalės miesto 485 metų gimtadienį įprasminanti skulptūra su Nepriklausomybės ąžuolu centre istoriniu Vyčio atvaizdu (autorius – daugkartinis pasaulio smėlio skulptūrų čempionas Andrius Petkus), bet ir tik ką nuskambėjusios XIV respublikinės politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventės „Leiskit į Tėvynę“ (vyriausiasis režisierius Vytautas Jankauskas), trumpam pavertusios gražų miestelį istorinės atminties sostine.

Šventė prasmingai užpildė visą dieną: prasidėjusi šv. Mišiomis Šilalės miesto Lietuvos partizanų kapinėse, vėliau persikėlė į Šilalės pušyno estradą. Bet taip atrodė tik žiūrint stebėtojo akimis. Dalyviams diena prasidėjo daug anksčiau: juk net ir maža šventė reikalauja repeticijų, tad ką jau kalbėti apie renginį, kuriame dalyvavo 26 dainas ir choreografines kompozicijas paruošęs 31 choras iš visos Lietuvos – Alytaus, Anykščių, Biržų, Druskininkų, Elektrėnų, Gargždų, Jonavos, Kauno, Kalvarijos, Kėdainių, Klaipėdos, Šiaulių, Kretingos, Marijampolės, Mažeikių, Lazdijų, Lentvario, Panevėžio, Pasvalio, Plungės, Radviliškio, Rokiškio, Šiaulių, Širvintų, Šilutės, Tauragės, Telšių, Utenos, Ukmergės, Vilkaviškio, Vilniaus. Chorams grojo Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų pučiamųjų orkestras, dalyvavo operos solistai: Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Vytautas Juozapaitis ir Liudas Mikalauskas, Šilalės rajono savivaldybės kultūros centro liaudiškų šokių kolektyvai „Mainytinis“, „Laukiva“, „Kadagys“.

(keliama į 5 psl.)

Birželio 23-ioji – Lietuvos didvyrių diena

„Dėmesio! Dėmesio! Kalba Kaunas. Nepriklausoma Lietuva. Lietuvos nepriklausomybės atstatymo deklaravimas. Susidariusi laikinoji vėl atgimstančios Lietuvos vyriausybė šiuo skelbia atstatanti laisvą ir nepriklausomą Lietuvos valstybę. Prieš viso pasaulio tyrąją sąžinę jaunoji Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais. Žiauraus bolševikų teroro iškankinta lietuvių tauta ryžtasi kurti savo ateitį tautinės vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.“

(1941 metų birželio 23 dienos atsišaukimo tekstas)

Birželio 23 dieną Sovietų sąjungos liaudies komisaras užsienio reikalams Molotovas pats pirmas puolė lietuvių sukilimą per Maskvos radiją. Įtūžęs jis grasino Lietuvos fašistams. Tačiau tas neapgalvotas Molotovo puolimas lietuvių neišgąsdino, tik visam pasauliui išreklamavo sukilimo faktą. Po poros dienų jis susigriebė taisyti padarytą klaidą. Per savo padėjėją Lozovskį spaudoje paaiškino, kad jo puolimas buvo klaidingai suprastas ir kad lietuviai savo sukilimą buvo nukreipę ne prieš bolševikus, bet prieš vokiečius.

Vokiečių kariai aiškiai pripažino, kad lietuviai sukilimo metu kovojo drąsiau nei suomiai. Jei vokiečiai galėjo taip greit pralaužti rusų frontą šiaurėje, greitai pasiekti Rygą, Minską, prie Baltstogės sunaikinti didžiules rusų pajėgas, jie turi būti dėkingi mažai ir narsiai Lietuvai. Lietuviai išlaikė tris svarbius tiltus per Nemuną ir Nerį, ir dėl to Reicho armija, pradėjusi žygį Suvalkuose, galėjo eiti pirmyn Daugpilio ir Minsko link. Tačiau vokiečių radijo ir spauda taip ir nutylėjo apie lietuvių didvyriškumą – Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo paskelbimą.

Apie lietuvių sukilimą Europoje paskleidė žinias šie mūsų diplomatai: dr. P. Ancevičius, akredituotas korespondentas Berlyne, švedų, šveicarų ir amerikiečių kolegoms; dr. A. Gerutis, Lietuvos pasiuntinybės prie Tautų Sąjungos sekretorius, padarė pranešimus visoms pasiuntinybėms ir konsulatams Amerikoje, o plk. Škirpa savo kolegoms, kitų kraštų atstovams. Štai tokiais būdais pasaulis buvo informuotas apie lietuvių sukilimą prieš despotą – rusų komunizmą.

Vokiečių kariuomenė į Kauną įžygiavo tik birželio 25 dieną. Ją pasitiko lietuvių partizanų-sukilėlių atstovai ir visuomenė. Vokiečių karo dalinių vadai ir šiaip žymesni asmenys buvo pakviesti į partizanų štabą.

O kaip sukilimo metu laikėsi lietuvių kariai, kurie buvo oficialiai įjungti į Raudonąją armiją 1940 metų rugsėjo 30 dieną?

Pirmomis sukilimo, arba vokiečių įžygiavimo dienomis, politrukai juos maitino labai optimistinėmis žiniomis. Jie skleidė, kad Raudonoji armija visur yra perėjusi Vokietijos sieną, ir užimta Suomija, Klaipėda, Varšuva ir kad netoli Karaliaučiaus, o Berlynas subombarduotas. Toms pasakoms dauguma lietuvių karių netikėjo, o rusai manė, kad tai tiesa. Lietuvių karius 29-ojo teritorinio šaulių korpuso sukilimas užklupo poligonuose: Švenčionėliuose ir Varėnoje. Lietuvių teritorinį šaulių korpusą sudarė dvi divizijos – 179-oji ir 184-oji bei Vilniaus karo mokykla su ginklais, bet be šaudmenų, kurie buvo laikomi poligonų sandėliuose. Bet lietuvių karių padėtis buvo ypač sunki: buvo netekę savų vyresniųjų karininkų ir sumaišyti su rusais, apsupti rusų vadų ir politrukų, su lietuviais neturėjo jokių ryšių. Vienur karininkų, kitur puskarininkių vadovaujami pradėjo ruošti pasikėsinimus atsipalaiduoti ir pabėgti nuo rusų. Dėjo visokias pastangas ir dėlto daugumai pavyko, ypač iš Varėnos poligono, pabėgti ir per miškus prasimušti iki Lietuvos, kur jų nemažai įsijungė į savisaugos dalinius, o likusieji grįžo į civilį gyvenimą. Kiek sunkiau buvo Švenčionėlių poligone. Karo mokykla buvo iškelta toliau į rytus, iš karių daug pateko į vokiečių nelaisvę. Išsigelbėję arba pabėgę iš rusų korpuso lietuviai susijungė su sukilėliais partizanais ir labai daug prisidėjo prie sandėlių bei įstaigų išgelbėjimo, ypač Vilniuje, į kurį vokiečiai įėjo porą dienų vėliau.

1941 metų Birželio sukilimas, kuris truko apie savaitę, paneigė sovietų propagandos teiginius, kad Lietuva savo noru 1940 metais įstojo į Sovietų sąjungą. Toks visuotinis tautos sukilimas buvo vienintelis sovietų pavergtose teritorijose. Lietuvoje sukilėliai atkūrė savivaldos institucijas.

Tik nacių okupacija neleido įtvirtinti atkurtos Nepriklausomos valstybės.

Parengė Gintaras LUČINSKAS

Joniškėlio sukilėlių būrys

LPKTS valdybos posėdyje

Birželio 16 dieną Šilalės rajono savivaldybės salėje įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos posėdis. Posėdžio dalyvius pasveikinęs Šilalės rajono savivaldybės meras J. Gudauskas palinkėjo sėkmingo darbo ir pasidžiaugė nuolatiniu bendradarbiavimu.

Aktualius LPKTS klausimus aptarė LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. Jis informavo, kad partizanų memorialas Kryžkalnyje jau baigiamas statyti, LPKTS palaiko projektą, gavusį Vyriausybės finansavimą. Seime priimtas įstatymas Lukiškių aikštę pripažinti pagrindine reprezentacine Lietuvos valstybės aikšte, formuojama su Laisvės kovų memorialiniais akcentais. Seime ruošiamas projektas pripažinti komunistų partiją nusikalstama organizacija. Projektas rudenį turėtų būti įtrauktas į Seimo darbotvarkę.

Informaciją apie valdybos darbą pateikė valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė. Ji sakė, kad yra gautas atsakymas iš LR Seimo kanceliarijos į rezoliuciją dėl Lukiškių aikštės, rezoliucija perduota svarstyti Seimo Kultūros komitetui. Pasidžiaugė, kad minėjimai, skirti Gedulo ir Vilties dienai, vyko daugelyje filialų, sulaukta daug žiniasklaidos dėmesio tremtiniams.

R. Duobaitė-Bumbulienė padėkojo Šilalės rajono merui J. Gudauskui ir LPKTS Šilalės filialo nariams už Šilalėje surengtą tremtinių chorų dainų ir poezijos šventę „Leiskit į Tėvynę“.

Ruošiamasi sąskrydžiui „Su Lietuva širdy“, LPKTS atstovai buvo susitikę su Raseinių rajono vadovais. Siūloma atsisakyti registracijos, sąskrydžio atributika bus dalijama stadione. Išsamesnę informaciją paskelbsime „Tremtinyje“. Dėl neužtikrintų higienos sąlygų nevyks Šaulių sąjungos stovykla, bet jaunieji Šaulių sąjungos nariai padės atlikti organizacinius darbus. Šventėje dalyvaus Punsko lietuviai, atvyks Estijos laisvės sąjungos atstovai.

Inter-ASSO kongreso organizatoriai sutiko apmokėti kelionę vienam LPKTS atstovui. Pritarta, kad į kongresą vyks R. Duobaitė-Bumbulienė.

Valdybos pirmininkė pasidžiaugė gauta parama: 8 000 eurų iš Vyriausybės (projektą rašė R. Duobaitė-Bumbulienė), 24 320 eurų iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (projektą rašė O. Tamošaitienė), 3 000 dolerių iš „Lietuvių fondo“ (JAV) (projektą rašė R. Duobaitė-Bumbulienė).

Posėdyje svarstytas ir patvirtintas LPKTS apskričių koordinatorių veiklos reglamentas. Taip pat patvirtinti apskričių koordinatoriai: Alytaus – Romualdas Požėra, Kauno – Vladas Sungaila, Klaipėdos – Jurgis Endziulaitis, Šiaulių – T. Petreikis) ir Panevėžio – Algis Čeponis. Telšių ir Mažeikių filialus nuspręsta prijungti prie Šiaulių apskrities.

Svarstytas valdybos pirmininkės pavaduotojo Edvardo Strončiko siūlymas sumažinti LPKTS komitetų skaičių iki penkių. Vincė Vaidevutė Margevičienė pasiūlė dar daugiau komitetų sujungti, paliekant tris. Nuspręsta patvirtinti tris LPKTS komitetus: Finansų, Strategijos bei Istorinės atminties ir patriotinio ugdymo. Komitetų pirmininkais patvirtinti: Finansų – valdybos pirmininkė R. Duobaitė-Bumbulienę, Strategijos – LPKTS pirmininkas G. Rutkauskas, Istorinės atminties ir patriotinio ugdymo – valdybos narys Vaidas Banys.

Valdybos nariai patvirtino Finansų komiteto sudėtį: R. Duobaitė-Bumbulienė, G. Rutkauskas, O. Tamošaitienė, J. Yla, E. Strončikas ir D. Norvilienė.

Kitas valdybos posėdis įvyks liepos 21 dieną 9.30 val., tarybos posėdis – 11 val.

„Tremtinio“ inf.

Viliamės, kad nebūsime pamiršti

LPKTS Vilniaus skyriaus pirmininko dr. Petro GVAZDAUSKO kalba Gedulo ir Vilties dienos minėjime LR Seime

Buvo gražus 1951 metų spalio pavakarys. Kauno medicinos instituto studentų bendrabutis. Nematyta moteris ieško manęs. Nepažįstamoji pasikviečia mane nuošalėn ir, nepratarusi nė žodžio, įteikia be voko trikampiu sulankstytą laiškelį. Iškart pažinau, kad tai mano šeštokės sesutės braižas. Jame pranešama, kad tėvai, du broliai mokinukai ir ji jau vežami į Sibirą ir sėdi vagonuose. Matyt, laiškelį, išmestą per vagono langą plyšį, pagavo sąžiningas žmogus.

Lyg žaibas perėjo per visą kūną. Supratau, kad mano svajonėms tapti gydytoju atėjo galas. Man 17-a. Aš jau puikiai žinojau, kad sovietų valdžia ne kerta medį, o rauna, nepaliekant šaknų. Taip ir įvyko. Kaip vėliau paaiškėjo, kažkoks žvalgas „beržas“ išsiaiškino, kur aš esu, ir raštu pranešė saugumui.

Po trijų mėnesių, sausio 21 dieną, vos tik įmigus po įtempto pasiruošimo paskutiniam semestro egzaminui, mane pažadino garsi komanda: „Kelkis, ginklą dėk ant stalo!“ Kambaryje degė šviesa, stovėjo trys vyrai: bendrabučio komendantas, kariškai apsirengęs saugumietis ir milicininkas. Kita saugumiečio komanda buvo: „Renkis, važiuosi pas šeimą!“ Su paskubomis sumestu į lagaminą studento turtu, nusileidome į komendanto kabinetą pirmame aukšte. Čia atliko kratą, apklausą ir raštišką „areštuotojo“ įforminimą. Ten buvo paliktas dar vienas milicininkas, kad sulaikytų mane, jei bandyčiau bėgti. Todėl naktį Kauno gatvėmis ėjome: priekyje milicininkas, už jo aš, tempdamas du staliaus darbo lagaminus, šalia koja į koją ėjo saugumo karininkas, o šią „koloną“ užbaigė antras milicininkas. Eisena baigėsi prie Soboro esančiame milicijos skyriuje. Ten jau buvo pakankamai sukaupta panašių nelaimėlių. Nepaisant šalčio, visus sulaipino į atviru kėbulu atvykusį sunkvežimį ir su palyda išvežė į Gaižiūnų geležinkelio stotį. Ten mūsų laukė gyvulinių vagonų sąstatas, apsuptas ginkluotų kulkosvaidininkų. Apie gyvulinių vagonų interjerą, apie kelionę gyvuliniame perpildytame vagone nežmoniškomis sąlygomis yra daug kalbėta ir rašyta. Man išpuolė tokia pat dalia, todėl apie tai nesikartosiu.

17-ą kelionės dieną trijų gretimų vagonų „keleiviai“ buvo išlaipinti į šaltį ir sniegą stotelėje 30 kilometrų už Tomsko, miško kirtavietėje, gaminančioje kurą Tomskui. Ištremtuosius šeimomis patalpino barake prie kontoros, o mes, vienišiai, 26 vyrai ir 13 merginų, apsirengę tik lietuviška apranga, bridome per sniegą 2 kilometrus į mišką paskui roges, pakrautas mūsų manta. Ten, nuo kažkokių laikų stovėjo vienišas, kaimo pirkią primenantis, dviejų galų barakas. Viduje buvo paruošti dviejų aukštų gultai su dviejų lentų pločio gultu kiekvienam. Jokios patalynės nebuvo. Patalą klojosi kaip kas sugebėjo. Darbui miške studentiška apranga netiko. Teko imti iš darbovietės į skolą sibirietiškus vatinukus ir vailokus, už kuriuos buvo išskaitomas visas mano „uždarbis“, visus tris mėnesius iki išsiuntė pas tėvus. Darbo įrankiai buvo tik pjūklas ir kirvis, normos didelės, o skaičiavo už darbą kapeikas. Todėl visą laiką buvau skolingas darbdaviui. Beje, ir ta apranga iki darbo pabaigos šioje vadinamoje darbovietėje susidėvėjo.

Numirti neleido tik artimųjų pagalba iš Lietuvos. Ten turėjau didžiausią savo gyvenime išbandymą badu ir pažeminimų, kai atvykimo dieną vietos komendantas, atėmęs pasą, vietoj jo išdavė lapelį, nurodantį, kad čia yra tremties vieta, ir privertė pasirašyti, kad ištremtas amžinai.

Petras Gvazdauskas

Visus tuos metus, dirbant vergišką darbą, mane palaikė tik begalinė viltis kada nors sugrįžti į Lietuvą. Šią Gedulo ir Vilties dieną buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai gedi mirusių vagonuose, žuvusių miškuose ir lageriuose, ir kartu puoselėja viltį, palaikiusią mus Sibire, kad nukentėjusiųjų organizacijoms kada nors bus skiriama parama galbūt ne mažesnė kaip homoseksualams, kad mes dar sulauksime deramo paminklo nežinomam laisvės kovotojui Lukiškių aikštėje, kur šiandien jau dingęs pašventintas paminklinis akmuo. Viliamės, kad nebūsime pamiršti mūsų valdžios.

Turime viltį!

Gedulo ir Vilties diena

Lietuvoje jau trečius metus rengiamoje akcijoje „Ištark, išgirsk, išsaugok” aktyviai dalyvavo LPKTS Kauno filialo nariai. Ši akcija „Misija Sibiras“ projektas, kurio organizatoriai pakvietė dešimtyje Lietuvos miestų dalyvauti ir perskaityti daugiau kaip 100 tūkstančių tremtinių ir politinių kalinių vardų, pavardžių, prisiminti jų likimus. Birželio 14-ąją šv. Mišios vyko Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčioje, po jų – aplankytas Tremtinių memorialas Petrašiūnų panteone, padėtos gėlės geležinkelio stotyje. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje po iškilmingo varpų muzikos koncerto nuo vidudienio iki penktadienio ryto gyvoje skaitančiųjų eilėje rikiavosi jauni, pagyvenę, buvę tremtiniai, jų vaikai ir vaikaičiai. Kaune perskaityta apie 20 tūkstančių pavardžių.

LPKTS Kauno filialo nariai dalyvavo ir kituose Gedulo ir Vilties bei Okupacijos ir genocido dienai skirtuose masinių gyventojų žudynių ir trėmimo tragiškoms netektims atminti renginiuose. Tą dieną Kaune, E. Ožeškienės gatvėje atidengta atminimo lenta, skirta paskutiniajam tarpukario Lietuvos švietimo ministrui Kazimierui Jokantui (1880–1942), kuris tapo bolševikų teroro auka. Ožeškienės gatvėje paminėtas ir 1863 metų sukilimo vadas Antanas Mackevičius jo nužudymo vietoje.

Mūsų rūpestis – kad ne tik ši diena, ši akcija, bet ir kiti istorinei atminčiai skirti renginiai neliktų be atsako, kad primintų, kad išsaugotų vardus tų, kurie šventai tikėjo savo tėvynės atgimimu.

Daug, oi daug krito nelygiose kovose su Sibiro ledynais, bado šmėkla. O ir čia, likę Lietuvoje, nepripažinę okupantų primestos prievartos, nepasidavė. Gynė laisvę, gynė tikėjimą...

(keliama į 4 psl.)

Įvykiai, komentarai

Kas yra kas, pasakys socialiniai tinklai

Nuostabus dalykas yra socialiniai tinklai! Ko tik juose nerasi... Visgi atidžiau panagrinėjus juose skleidžiamą turinį, ima ryškėti žmonių, besinaudojančių tais tinklais, konkrečios pasaulėžiūros tendencijos. Taigi, kad ir kokie skirtingi žmonės bebūtų, tam tikrose srityse jie ima ir supanašėja, tarkime, vertinant politikos įvykius.

Štai vyko Sąjūdžio 30-mečio minėjimas. Į tribūną išėjęs jaunas vyrukas pasakė kalbą, kuri buvo palydėta smagiais plojimais. Nesikartosiu, kokius Kremliaus propagandos naratyvus tiesiog pavyzdingai atkartojo tas jaunas Lietuvos Respublikos pilietis, bet jo kalbos komentaruose, pasklidusiuose socialiniuose tinkluose, nuomonės tebuvo dvi: „už“ ir „prieš“. Ką pabrėžė jo kalbos šalininkai – ogi tai, kad Lietuvoje nebeįmanoma gyventi, joje taip blogai, taip blogai, o kalti – konservatoriai. Bet, ponai, nieko naujo – juk tą patį mes girdėjome ir prieš 30 metų! Tada irgi buvo rėkaujama (taip taip, būtent – rėkaujama!), kad, girdi, „sąjūdistai – landsbergistai“ nekompetentingi, baigia sugriauti Lietuvos SSR ūkį ir pramonę, ir kad prapulsim be „motušės Rusijos globos“, ir, žinoma, reikia juos vėl „pas baltas meškas išvežti“. O Lietuvai paskelbus nepriklausomybės atkūrimą ir netrukus iš tikrųjų tapus nepriklausoma, pasigirdo nuolatiniai verkšlenimai, kad Lietuvoje labai blogai (ypač jie sustiprėdavo rinkimus laimėjus Tėvynės sąjungai). Va iš kur ateina tariamos „konservatorių kaltės“ leitmotyvas! Beje, visada sakydavau, kad šitas Lietuvos tikrovę juodinantis mitas, kalant žmonėms į galvas, kad jų gyvenimas vis blogesnis ir blogesnis – nepaisant to, kad taip gerai jie niekada negyveno – virs stereotipu, kuris antru lazdos galu vožtelės jį skleidžiantiems TS-LKD priešininkams, nuolat besiskelbiantiems „gelbėtojais“. Šiandien taip ir yra – mitas apie blogą gyvenimą Lietuvoje tapo minios devizu, kurį nuolat iškelia koks nors naujas „gelbėtojas“ (tiesa, kai tik prakrapštai to naujo „gelbėtojo“ praeities luobą, aptinki – taip, jis iš tų senųjų, neklystančių proletariato hegemonijos kadrų). O antras lazdos galas – žmonės įtikėjo, kad Lietuvoje yra labai blogai ir kad politikai, kuriuos bepaimtum, yra vien „vagys ir sukčiai“.

Pagalvoju: kažin, kaip būtų susiklostęs mūsų gyvenimas, jei tie būsimo ir esamo nepriklausomos Lietuvos gyvenimo niekintojai prieš 30 metų būtų išmesti į istorijos šiukšlyną, o pagrindiniu vertinimo kriterijumi būtų pozityvių gyvenimo pokyčių akcentavimas? Deja, nugalėjo gero gyvenimo Lietuvoje priešininkai, šiandien plojantys katutes jaunam lietuviui, iš Seimo tribūnos tiesiog niekinančiam Lietuvos nepriklausomybę. Na, todėl visai nenuostabu, kad ir Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės metinis pranešimas, kuriame įvardytos blogybės ir verti pasididžiavimo Lietuvos žmonių pasiekimai, šių plojikų akimis yra „apgailėtinas“, nes iš esmės jis pabrėžia Lietuvos pažangą ir demokratijos privalumus.

Grįžtu prie socialinių tinklų: juose įdomu panagrinėti, kas tokie yra, pavyzdžiui, Ramūno Karbauskio ar Arvydo Juozaičio gerbėjai. Pirmas įspūdis – kažkokie fantastikos ir mistikos mėgėjai, svajotojai, kurių paskyrose dominuoja budizmo, krišnaizmo ir taip toliau motyvai su nuorodomis į rusiškus tinklalapius. Visiškai nekelia nuostabos ir faktas, kad vadinamieji „pagonys“, nepraradę vilties tai savo pseudopagonybei suteikti valstybinį statusą, dalijasi apie pagonybę pasakojančiais ir „slaviška pasaulėjauta“ propaguojančiais tinklalapiais... Sakysite, nereikia čia ieškoti „kremliaus rankos“? Žinoma, kad nereikia – ji ir be ieškojimo akivaizdi!

Yra ir dar viena medalio pusė – suformuota nuomonė, kad lietuviškumą išsaugojo ir toliau puoselėja etnologijos, etnografijos ir taip toliau entuziastai, raginantys senovinėms šventėms suteikti valstybinių švenčių statusą, o mitologijos pamokas tapti privalomomis. Trumpai tariant, lietuvybės samprata atkakliai projektuojama į praeitį, o ne į ateitį. Taip nubraukiama Lietuvos istorija, susijusi su jos integracija į Vakarų Europos kultūrą – ne tik Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, bet ir prieškarinės Respublikos. Savaime suprantama, visi, kas prieštarauja tokiai tendencijai, skelbiami tautos (beje, šį žodį kai kas rašo didžiąja raide, tuo demonstruodami nepagarbą gimtosios kalbos rašybai, teigiančiai, kad bendriniai žodžiai rašomi mažąja raide) išdavikais! Pavyzdžių toli ieškoti nereikia – taip apšaukta visa Tėvynės sąjunga, kurios pagrindą sudaro žmonės, kūrę Sąjūdį, balsavę už Kovo 11-ąją ir visą laiką pasisakę už Lietuvos nepriklausomybę, kuri neįmanoma be vakarietiško šalies kurso. Va kaip viskas išvirto!

Gintaras MARKEVIČIUS

Ar teisėtai A. Kubilius pašalintas iš A. Skardžiaus apkaltos klausimą tiriančios komisijos

Seimo narių grupė, tarp jų – Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos nariai Stasys Šedbaras ir Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Lietuvos Respublikos Seimo gegužės 31 dienos nutarimo, kuriuo iš specialiosios tyrimo komisijos dėl apkaltos proceso Seimo nariui Artūrui Skardžiui buvo išbrauktas Seimo narys Andrius Kubilius.

Seimo statuto 71 straipsnyje „Komisijų sudarymas“ numatyta, kad sudarant komisiją pirmiausia nustatomas komisijos narių skaičius. Po to nustatomos Seimo frakcijų proporcinio atstovavimo normos, taip pat terminas kandidatams į komisijos narius pasiūlyti. Seimas balsuoja už visą taip suformuotą komisijos narių sąrašą. Jokių kitų tokios rūšies komisijos formavimo taisyklių Seimo statute nėra numatyta.

Siūlymą šalinti A. Kubilių iš komisijos „valstiečių-žaliųjų“ atstovė Agnė Širinskienė argumentavo parlamentaro sūnaus, kuris yra kompanijos, investuojančios ir Baltarusijoje, stebėtojų tarybos narys, galimais interesais. Tačiau nei Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK), nei Seimo etikos ir procedūrų komisija nebuvo nustačiusios kokių nors A. Kubiliaus padarytų viešų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo pažeidimų.

„Manome, kad valdančiosios daugumos atstovai tokiu būdu stengėsi apsaugoti A. Skardžių nuo nepatogių klausimų ir galimos apkaltos proceso. Todėl siekdami demokratiškos komisijos veiklos bei teisingumo, inicijavome tokio kreipimosi į Konstitucinį Teismą rengimą“, – pažymėjo TS-LKD frakcijos seniūno pavaduotoja R. Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Parlamentarų grupė kreipimesi į Konstitucinį Teismą prašo ištirti, ar Seimo 2018 metų gegužės 31 dienos nutarimas Nr. XIII-1227 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. kovo 20 d. nutarimo Nr. XIII-1036 „Dėl specialiosios tyrimo komisijos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės teikimo pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Artūrui Skardžiui pagrįstumui ištirti ir išvadai dėl pagrindo pradėti apkaltos procesą parengti sudarymo“ pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos 59 straipsnio ketvirtajai daliai ir Seimo statuto 71 ir 232 straipsniams.

„Nei Konstitucijoje, nei Seimo statute nėra numatyta jokių kitų pagrindų ir tvarkos apriboti Seimo nario teises ir kompetenciją. Visi Seimo nariai, kol jie eina savo pareigas Seime, yra lygūs ir negali būti varžomi jokių mandatų. Seimo dauguma, balsuodama dėl opozicinės frakcijos nario pašalinimo iš Specialiosios tyrimo komisijos nario pareigų, viršijo Konstitucijos ir Seimo statuto Seimui suteiktus įgaliojimus, šiurkščiai pažeidė visų Seimo narių lygybės principą, o tai reiškia, kad Seimas minėtu nutarimu šiurkščiai pažeidė Konstituciją ir Seimo statutą“, – sako vienas iš kreipimosi autorių Seimo narys Stasys Šedbaras.

Priminsime, jog specialioji tyrimo komisija Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės teikimo pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Artūrui Skardžiui pagrįstumui ištirti ir išvadai dėl pagrindo pradėti apkaltos procesą parengti buvo sudaryta kovo 20 dieną bendra tvarka pagal proporcingo frakcijų atstovavimo principą iš 12 narių. Seimo 2018 metų gegužės 31 dienos nutarimu iš šios komisijos buvo išbrauktas vienas jos narys, deleguotas TS-LKD frakcijos – A. Kubilius. Tačiau šiuo nutarimu nebuvo pakeistas komisijos narių skaičius, todėl nebuvo pakeista ir frakcijų atstovavimo proporcija. Tai reiškia, kad komisijos sudėtis po nutarimo priėmimo lieka neteisėta, kadangi buvo pažeistas minėtas Seimo statuto 71 straipsnis.

Parlamentarų grupę, kuri kreipiasi į Konstitucinį teismą sudaro TS-LKD frakcijos, Liberalų sąjūdžio, Lietuvos socialdemokratų partijos, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijų ir Mišrios Seimo narių grupės atstovai.

www.tsajunga.lt

Baigėsi pratybos „Perkūno griausmas 2018“

Birželio 15 dieną baigėsi didžiausios Lietuvos istorijoje karinės pratybos „Perkūno griausmas 2018“. Dvi savaites Lietuvos miestuose ir poligonuose vykusiuose mokymuose iš viso dalyvavo per 9000 karių.

Pastarąsias dvi savaites didžioji dauguma Lietuvos kariuomenės vienetų, talkinant šalies ginkluotosioms pajėgoms priklausančioms institucijoms – Policijos departamentui, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui, Viešojo saugumo tarnybai, Valstybės sienos apsaugos tarnybai, Vadovybės apsaugos departamentui ir kitoms organizacijoms bei NATO sąjungininkams, kartu treniravosi ginklu ginti Lietuvos valstybės suverenitetą ir teritorinį vientisumą.

Pratybų scenarijus leido kariams ir vadams pasitreniruoti vykdyti įvairias taikos ir karo meto užduotis, tokias kaip lokalių karinių bei hibridinių incidentų likvidavimas, gynybinės operacijos bei mobilizaciniai veiksmai. Be Lietuvos karių ir pareigūnų pratybose dalyvavo ir NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinės grupės kariai iš Kroatijos, Norvegijos, Nyderlandų, Prancūzijos ir Vokietijos, taip pat Jungtinės Karalystės kariai iš Jungtinių ekspedicinių pajėgų bei Portugalijos rotacinių pajėgų kariai. Mokymai vyko ne tik sausumoje – Lietuvos kariuomenės Karinės jūrų pajėgos treniravosi užtikrinti Klaipėdos uosto akvatorijos, Lietuvos teritorinių vandenų, išskirtinės ekonominės zonos ir Karo laivų flotilės saugumą, Karinės oro pajėgos, pasitelkdamos pajėgų štabą, Aviacijos bazę, Oro gynybos batalioną, Oro erdvės stebėjimo ir kontrolės valdybą bei Ginkluotės ir technikos remonto depą treniravosi saugoti ir ginti Aviacijos bazę Šiauliuose.

Lietuvos kariuomenės vadas dėkoja visiems šalies gyventojams, kurie pademonstravo supratimą, solidarumą ir kantrybę vardan Lietuvos saugumo.

KAM informacija

Apie tremties vaikų knygas anglų kalba

Dr. prof. Milda B. Bakšytė-Richardson

JAV leidžiamas žurnalas „Lietuvos paveldas“ („Lithuanian heritage“, „Draugo naujienos“ priedas) yra pagrindinis leidinys apie Lietuvą ir lietuvius anglų kalba. Jo skaitytojai yra lietuvių kilmės ir jų ne lietuviai draugai JAV, Kanadoje, Australijoje, Lietuvoje ir daugelyje kitų šalių. Jame spausdinamos istorijos, nuotraukos ir iliustracijos įvairiomis temomis tiems, kurie nori daugiau sužinoti apie Lietuvą, jos praeitį, dabartį ir ateitį.

Šių metų gegužės mėnesio numeryje pristatomos LPKTS išleistos serijos „Tremties vaikai“ knygos. Jas pristato dr. Milda Bakšytė-Richardson – Šiaurės rytų universiteto Bostone profesorė, pavadinusi rašinį „Išgyvenimo vaizdai“. Kaip žinome, ji kartu su Amerikos lietuvėmis Julija Živile Vaitkiene ir Rūta Jerašius-Guffey mažųjų tremtinių pasakojimus yra išvertusios į anglų kalbą, o Mildos vyras prof. Robertas E. Richardson pasiryžęs tekstą suredaguoti. Tai būtų apie penkių šimtų puslapių knyga, mažųjų tremtinių liudijimai apie žvėriškus sovietinių okupantų darbus Lietuvoje 1941–1952 metais. Anot straipsnio pratarmę rašiusios dr. M. B. Richardson, spausdinami mažųjų Lietuvos tremtinių atsiminimai yra ypač ryškūs. Pokaryje vyko lietuvių tautos humanitarinė krizė, kuri šiandien nusipelno platesnio aprašymo, studijų ir pripažinimo. Vertimo į anglų kalbą prioritetas joms buvo išsaugoti originalo toną, nekeičiant stiliaus. Projekto tikslas – plačiai skelbti skaudžią lietuvių tremties į Sibirą istoriją anglų kalba, knygą platinti ne tik Lietuvoje, bet ir Vakarų valstybių ambasadoms, jų bibliotekoms ir mokslinių tyrimų institutams, išeivijos lietuviams.

Žurnale spausdinama mažųjų tremtinių Mildos Rapkauskaitės, Agotos Paškevičiūtės, Igno Požėlos, Jono Stacevičiaus, Vidos Teresės Murauskaitės, Zonės Matuzaitės, Onos Mačionytės, Mečislovo Liutvino, Zinos ir Veronikos Skaringaičių istorijų fragmentai apie trėmimus į tolimus kraštus neperspėjus, sunkią kelionę gyvuliniais vagonais, be medicininės pagalbos, maisto, priverstinį vaikų darbą Sibire ir jau po daugelio metų sunkų kelią atgal į Lietuvą. Taip pat publikuojamos herojų nuotraukos ir Sibiro vaizdai.

Norėtume padėkoti dr. Mildai Bakšytei-Richardson ir „Lithuanian heritage“ redaktoriui Jonui Tomui Daugirdui už, jo nuomone, svarbią ir reikšmingą publikaciją.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

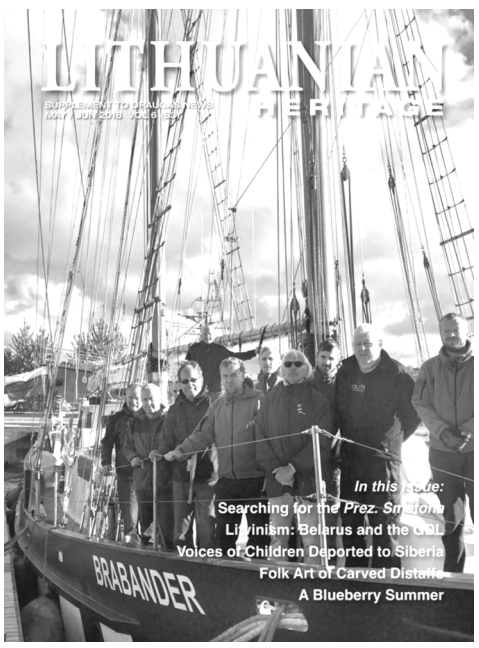

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama iki **kiekvieno mėnesio 28 dienos**
bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje,
per „Lietuvos pašto“ laiškininką,
paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400,
internetu www.prenumeruok.lt.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:
1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34 Eur.

Sveikiname

95-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Tomsko srities, Kurleko kaimo tremtinę **Bronę KIRSTUKAITĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, ištvermės, daug džiugių gyvenimo dienų ir Aukščiausiojo globos.

LPKTS Kauno filialas

Daug laimės norim palinkėti
Ir metų daug džiaugsmingų
Ir kad širdis
Jaunatviškai plazdėtų –
Nors žiedlapiais baltais
Į plaukus sninga...

Garbingo **75-ojo** gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname aktyvią LPKTS Palangos filialo narę, Irkutsko sr. Bratsko r. buvusią tremtinę **Petronėlę KNIEŽIENĘ**.

LPKTS Palangos filialas

Jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname buvusius tremtinius:
Antaną SMALSTĮ – 90-ojo,
Lionginą JASINKEVIČIŲ – 85-ojo,
Antaną RAUPĮ – 80-ojo,
Bronę TEREŠKEVIČIŪTĘ-GEIDONIENĘ – 75-ojo,
Genovaitę PAJAUJYTĘ-JUKNIENĘ – 60-ojo.

Linkime, kad pragyventi metai nusėstų praeities dugne, o ateityje nestigtų širdyje virpančios ugnies, sveikatos ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:
Petrą PABRINKĮ – 65-ojo,
Gintautą DIMŠĄ – 60-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, laimingų ir džiaugsmingų metų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams:
Irenai Runaitei-Belickienei – 100 eurų,
Gražvydai Zubienei – 50 eurų,
Valerijai Balnienei – 10 eurų,
Reginai Aldonai Šalčiuvienei – 100 eurų.

Visus geros valios žmones kviečiame aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai.

Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440.

Aukoti galite ir paskambinę trumpuoju numeriu **1402**, skambučio kaina 1,50 euro. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dėkojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Gedulo ir Vilties diena

(atkelta iš 2 psl.)

Mūsų pareiga padėti tiems, kurie išliko, prisiminti ir kuo daugiau įamžinti tremtinių, politinių kalinių likimų, kad tai daugiau neturi pasikartoti.

Dėkojame LPKTS tarybos pirmininkei Vincei Vaidevutei Margevičienei, valdybai, aktyviems Kauno filialo nariams: Junelei Pūrienei, vėliavnešiams Juozui Gaideliui ir Arūnui Masiuliui, Kauno savivaldybės kultūros skyriaus darbuotojai Irenai Simonavičienei ir visiems, kurie buvo šią dieną kartu.

Vladas SUNGAILA,
LPKTS Kauno filialo pirmininkas

Lietuva kaip pilietiškumo projektas

Taip jau nulėmė šeimos istorija, kad Gedulo ir Vilties diena visada lieka su manimi. Prieš 77 metus, 1941-jų birželio 14-ąją, mano tėvelis su šeima pirmu trėmimų traukiniu buvo deportuoti į Sibirą.

Tai paliko žymę visai mano šeimos istorijai. Tėčio tėtis, senelis Adomas, išgyvenęs GULAGą Rešotų 2 lageryje, Krasnojarsko srityje, iki pat paskutinių savo gyvenimo dienų slapta palėpėje laikė tarpukarį menantį gipsinį Vytį ir išblukusią Lietuvos vėliavą. Vis nusivesdamas mus, mažus vaikus, ir juos didingai atidengdamas, rodė, kokia trapi, bet amžina mūsų Lietuva.

Ta šeimos tragedijos žymė ženklino ir mano ankstyvą karjerą, trukdė laiku įstoti į universitetą. Ilgus dešimtmečius po tuo pačiu antspaudu slėpta ir mūsų šeimos žemės nuosavybė. Ant kurios vis nusivesdamas mus, vaikus, senelis kartojo – kad ne kolūkio tai, o mūsų, Lietuvos ir šeimos žemė. Ji tapo tokia brangi, kad man neliko šventesnės vietos pasaulyje.

Kaip svarbu šalia turėti mokytoją, kuris ugdytų tave pilietiškomis vertybėmis. Kaip svarbu gyventi ten, kur kiekvienas garsas, skonis, kvapas nuolat primintų, kokia tai brangi vieta. Kaip svarbu vaikus auginti tokioje valstybėje, kuri leistų jiems užaugti savo kraštą ir žmones mylinčiais bei gerbiančiais piliečiais.

Todėl tai, kas prasidėjo nuo skaudžios šeimos istorijos ir išaugo į mūsų bendras patirtis, išgyvenimus – valstybę, man asmeniškai tapo vienu svarbiausių stimulų kurti visiems jauniems žmonėms pasiekiamą ir pilietiškas vertybes skiepijančią pilietiškumo mokyklą – projektą „Misija Sibiras“, kuris ilgainiui tapo ne tik istorinės atminties projektu, bet ir populiariausiu pilietiškumo, patriotiškumo bei moralinių vertybių universitetu.

Per 13 metų norą tapti „Misija Sibiras“ dalimi išreiškė beveik 13 tūkstančių Lietuvos jaunuolių, šimtai jų prisilietė prie tautos kančios ir vilties istorijos keliaudami po Sibirą ir tvarkydami čia amžinam poilsiui atgulusių Lietuvos tremtinių kapus.

Tačiau „Misija Sibiras“ yra kur kas daugiau nei dviejų savaičių ekspedicija. Ir jos rezultatus turėtume skaičiuoti ne kelionėmis į Sibirą ar sutvarkytais kapais. Nes su kiekvienu taigos glūdumoje atstatytu kryžiumi mes atstatome ir dalelę savęs – savo pagarbos tautai ir jos istorijai, savo pilietiškumo, savo ryžto aukotis dėl Lietuvos.

Jau trečius metus „Misija Sibiras“ birželio 14-ąją pakvietė prisijungti visus prie akcijos „Ištark, išgirsk, išsaugok“. Atminties akcija, kurios metu skaitomi tremtinių ir politinių kalinių vardai, pavardės bei likimai, šiemet vyko net dešimtyje Lietuvos miestų: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Mažeikiuose, Marijampolėje, Utenoje bei Jonavoje. Daugiau kaip 100 tūkstančių tremtinių ir politinių kalinių vardų, pavardžių bei likimų – visi jie perskaityti padedant pilietiškiems ir tautos istoriją saugojantiems žmonėms. Vaikams, skautams, mokytojams, praeiviams, tremtiniams. Nes visa tai – nuo kiekvieno mūsų asmeninės istorijos, išgyvenimų ir vertybių, iki nacionalinę prasmę įgaunančių iniciatyvų ir projektų – ne tik tautos istorinės atminties išsaugojimas, ne tik pagarba žuvusiems. Tai pirmiausia mūsų misija Lietuvai, mums patiems, mūsų vaikams.

Vygaudas UŠACKAS,
Ambasadorius, „Misija Sibiras“ iniciatorius, buvęs Lietuvos užsienio reikalų ministras

„Tik nepalik šioj žemėj kerštо...“

(atkelta iš 1 psl.)

Šventąsias Mišias aukojo Karinių jūrų pajėgų kapelionato kapelionas Remigijus Monstvilas, Šilalės Šv. Pranciškaus Asyžiečio parapijos klebonas kanauninkas, bažnytinės teologijos dr. Algis Genutis, vikarai Vaidas Gadeikis ir Aivaras Pudžiuvelis.

Šventės šeimininkas Šilalės meras Jonas Gudauskas, pasidžiaugęs, kad miestui buvo patikėta organizuoti tokio masto renginį, pasveikinęs šventės dalyvius ir svečius, akcentavo kitus visų mūsų savimonei svarbius dalykus: jaunimo domėjimąsi savo krašto istorija, tremtinių, politinių kalinių patirtimis ir išgyvenimais. Kad tai tiesa, prašalaičiui galėjo paliudyti ir gausus būrys jaunų savanorių, pasitikdavusių kiekvieną atvykusį. Ne veltui kitą dieną socialiniuose tinkluose žmonės rašė: „Kai pamačiau tuos jaunus mielus savanorius, dalijančius iš ąsočio vandenį choristams, pajutau, kiek dėmesio, profesionalumo ir meilės įdėta“. Vilniečiai reikšmingesnių renginių dienomis, tokiomis kaip Knygų mugė, yra įpratę prie nemokamų autobusiukų. Šilališkiai nė kiek ne prastesni: tie, kam buvo per sunku dalyvauti šventinėje eisenoje į estradą, taip pat galėjo pasinaudoti pavėžėjimo paslauga. Kiekviename žingsnyje galėjai justi, kad šeimininkai apie viską pagalvojo.

Šis tradicinis renginys kas dveji metai vyksta vis kitame Lietuvos regione. Pirmoji dainų šventė buvo surengta 1991 metais Kaune. Pastarąjį kartą, prieš dvejus metus, vyko Kėdainiuose, ir šiemet pirmą kartą Šilalėje. Mero žodžiais, tai didžiulis įvykis bendruomenei, įpareigojantis kiekvieną, juolab jaunimą, domėtis mūsų pačių istorija, nes nebūdami įdomūs patys sau, nebūsim įdomūs ir pasauliui. Kad kuo daugiau žmonių galėtų patirti, kuo gyvena tremtiniai, kaip jie moka išlieti savo jausmus, suvokti, kas garbingo amžiaus žmones verčia bent trumpam pamiršti kasdienybę, atvykti į tokį įspūdingą sambūrį, paskui keletą valandų stovėti ir dainuoti žiūrovams ir vieni kitiems, šilališkiai pasirūpino, kad renginį tiesiogiai galėtų stebėti ir negalėjusieji atvykti, o apie jį sužinoję gerokai vėliau galėtų peržiūrėti įrašą https://www.youtube.com/watch?v=9yLftdbYUvs&t=4448s.

Išties dainų šventė tremtį išgyvenusiems – ne tik atgaiva sielai, bet ir proga visiems susitikti, pasimatyti, dainomis dar kartą visiems papasakoti apie anų dienų ilgesius, viltis, kančias. Kaip tremtyje dainuojant buvo lengviau dirbti, lengviau ištverti atskyrimą nuo gimtųjų namų, taip dabar daina padeda užmiršti nugyventų metų skaičių, nejausti jų naštos. Bet daina jiems suteikia sparnus. Jie renkasi, dainuoja, kaip priesaką cituoja taip pat politinio kalinio poeto Vytauto Aleksandro Cinausko žodžius: „Tik nepalik šioj žemėj kerštо“ ir to priesako laikosi.

Dainų ir poezijos šventė „Leiskit į Tėvynę“ apima įvairius menus: dainą, šokį, dailę, grožinę kūrybą. Jai ruošiasi ir savaip joje dalyvauja ne vien choristai, bet ir poetai, prozininkai, dailininkai, siekdami laureato vardo. Jaunajai kartai tokio konkurso laikas tampa tęstine istorijos pamoka, teikiančia galimybių meninėmis priemonėmis išreikšti savo suvokimus, recepcijas, įžvalgas, pajautas, o vyresniesiems – galimybę perduoti per ilgus dešimtmečius sukauptą patirtį. Kartais net ne savo paties, o visos giminės, ištisos kartos patirtį.

Be abejo, intensyviausiai ruošiasi rajono, kuriame šventė vyksta, bendruomenė, meno kolektyvai, jaunieji kūrėjai. Jaunimo pritraukimas yra vienas svarbesniųjų tikslų. Tremtiniai vienas po kito išeina ir išeis, o istorinė atmintis privalo išlikti. Ne kas kitas, tik jaunoji karta yra šios atminties indai. Jokie archyvai jų neatstos. Ir nėra geresnio būdo perimti šią atmintį, kaip būnant kartu tremtiniais, pačiais autentiškiausiais istorijos šaltiniais, iš arti pamatyti, pajausti, kokie tai žmonės, kas juos palaikė, jungė, vienijo, kokie buvo jų tikslai, svajonės. Tokios patirtys savaime transformuojasi į atsakomybę už šalį, jos ateitį. Į pagarbą istorijai, jos dalyviams, tiems, kurie ištesėjo, išsaugojo moralinį stuburą, atlaikė visus išbandymus. Šių transformacijų ženklus matėme estradoje veikusioje konkurso dalyvių vaikų piešinių parodoje, jautėme klausydami jau žinomų ir jaunųjų poetų posmų, prozos fragmentų. Prasminga, kad tiek scena, tiek kūrybiniai konkursai sujungė įvairių kartų, įvairių amžiaus grupių kūrėjus. Ne mažesnės pagarbos verti ir jaunuosius menininkus paruošę mokytojai. Taigi dainų šventės metu padėkas iš miesto mero rankų gavo moksleivių prozos ir poezijos konkurso nugalėtojai Aušra Vitaitė, Karolina Baltrušytė, Liveta Stončiūtė, Martynas Urbutis (paskatinamosios premijos), Brigita Breiterytė, Vakaris Cibulskis (II-I vieta), Rugilė Daukšytė, Liucija Vaitkevičiūtė (II vieta), Viktorija Balsytė, Emilija Biterytė (I vieta) ir mokinius ruošę mokytoja Asta Stonytė, Veronika Gudaitė, Elena Linkienė, Asta Racevičienė, Sauga Vaičikauskienė, Petras Gedvilas.

Nuskambėjus keletui chorinių dainų, nurimus vienų laureatų jauduliui, skelbiami kiti – mokinių piešinių konkurso – nugalėtojai: Greta Gerybaitė, Joris Zaikauskas, Roberta Juraškaitė (III vieta), Melita Mitkutė, Viltė Kybartaitė, Dovilė Žąsytytė (II vieta), Aurimas Eitutis, Antanas Briedis, Gustė Jurkutė (I vieta), padėkota jų mokytojams Ilonai Venckienei, Sonetai Dargienei, Laimutei Rupšytei.

Suaugusiųjų grupėje literatūros konkurso laureatais tapo poetas, kompozitorius, buvęs tremtinys Alfonsas Staponkus už 2017 metais išleistą dainų ir poezijos knygą „Einu žeme“, kurioje apdainuojama meilė šeimai ir Tėvynei (III vieta), inžinierius, buvęs tremtinys Rimantas Kuprys, 2016 metais išleidęs knygą „Saugoti amžiams“, kurioje meistriškai aprašė savo šeimos tremties istoriją (II vieta), ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šilalės filialas bei jo pirmininkė Teresė Ūksienė, parengusi ir 2017 metais išleidusi knygą „Erškėčių keliu VI“, kartu įvertinus ir jos ilgametę veiklą saugant ir puoselėjant gimtojo krašto tremties ir rezistencijos istoriją (I vieta).

Baigiantis šventei, jos vyriausiasis dirigentas Kornelijus Pukinskis dirigento batutą iškilmingai perdavė Anykščiams. Taigi kita 2020-ųjų metų Politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventė „Leiskit į Tėvynę“ vyks gražiuosiuose Anykščiuose, mieste, įsikūrusiame Šventosios ir Anykštos upių santakoje.

Ir visiškai pabaigai keletas faktų: šventės koordinatorė – LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė, šventės koncertmeisterė ir pianistė – Beata Vingraitė, šventės režisierius – Vytautas Jankauskas. Renginį vedė aktorė Virginija Kochanskytė.

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Istorija be „baltų dėmių“

Žudynės Paliepio kaime 1923 metais

Apgynusi krašto nepriklausomybę 1918–1920 metų kovose, Lietuva tikėjosi nukreipti visas jėgas taikiam atkuriamajam darbui, tolesniam valstybingumo stiprinimui. Tokioms viltims išsipildyti pagrindą suteikė 1920 metų lapkričio 29 dieną Kaune, dalyvaujant keturiems Tautų Sąjungos karinės kontrolės komisijos nariams, Lietuvos ir Lenkijos atstovų pasirašyta paliaubų sutartis dėl karo veiksmų nutraukimo ir neutralios zonos tarp abiejų kaimyninių šalių kariuomenių nustatymo.

Tačiau Lenkijos valdžia, ir toliau Lietuvą laikydama tik laikinąja valstybe, šio susitarimo nesilaikė ir nuo pat pirmos dienos jį pažeidinėjo. Neutrali zona tapo „niekieno žemė“, kurioje daugumą gyventojų sudarė lietuviai, nors tam tikra jų dalis buvo nutautėjusi.

Žudynės Kapčiamiesčio valsčiuje

Lenkai savo priešininkus minėtoje zonoje ėmė įvairiais būdais terorizuoti. Netrukus jų plėšikavimai, nepaklusnių gyventojų žudymai, o vėliau netoli minėtos zonos buvusių lietuvių kariuomenės sargybų puldinėjimai įgavo sistemingą pobūdį.

Tuometinė Lenkijos valdžia, visokiais būdais didindama įtampą neutralioje zonoje, siekė išprovokuoti lietuvių kariuomenės atsakomuosius veiksmus ir, Tautų Sąjungai apkaltinusi ją tariamu paliaubų susitarimo nesilaikymu, pasiųsti į Lietuvos gilumą Vilniaus krašte sutelktas stambias ginkluotąsias pajėgas. Tai suvokdama Lietuvos karinė vadovybė nesileido provokuojama ir elgėsi labai apdairiai. Kariuomenės dalims griežčiausiai buvo draudžiama įžengti į neutralios zonos teritoriją.

Lietuvos visuomenę ypač sukrėtė 1923 metų kovo 19 dieną žudynės Alytaus apskrityje, Kapčiamiesčio valsčiuje, šiapus demarkacijos linijos. Per šv. Juozapo religinę šventę, vakare apie 17 valandą, 150 pėsčių ir 30 raitų lenkų partizanų užpuolė Paliepio kaimą ir žiauriai nužudė Seinų baro atskirosios lauko sargybos kareivius – 11-ojo pėst. Vilniaus pulko 4-osios kuopos j. psk. Joną Taurį, Jurgio (gimusį 1900 metais Biržų aps. Budbergio valsč. Jonelių dvare), eilinius: Vladą Verpetą, Antano (gimusį 1898 metais Telšių aps. Plungės valsč. Sausdravėnų k.), Joną Jaruckį, Prano (gimusį 1901 metais Telšių aps. Alsėdžių valsč. Dyšlių k.), Abraomą Štramą, Mejerio (gimusį 1901 metais Ukmergės aps. Panoterių valsč.) ir Mordchelį Kacą, Danieliaus (gimusį 1901 metais Tauragėje), bei sunkiai sužeidė eil. Benadą Rimšą, Antano (gimusį 1901 metais Švenčionių aps. Švenčionių valsč. Daukšių k.). Juos nuožmiausiu būdu kardais užkapojo, išniekino karių kūnus.

Iš Paliepio kaimo karius parvežė į Alytų, apžiūrėjo gydytojas. Kovo 22 dieną žuvusiuosius iškilmingai palaidojo. Į kapines palydėjo trys kunigai, gedulingai grojo 11-ojo pėst. Vilniaus pulko orkestras. Laidotuvėse dalyvavo labai daug žmonių (manytina, kad Mordchelis (Motelis) Leiba Kacas ir Abraomas (Echomas) Icikas Štramas (Štromas) palaidoti Alytaus miesto žydų kapinėse – G. L.). Drauge su kitais žuvusiuosius palydėjo ir 11-ojo pėst. Vilniaus pulko mokomoji kuopa. Visi gedėjo ir gailėjo žuvusiųjų. Atrodė, kad visas pasaulis rauda dėl kritusių už laisvę Tėvynės gynėjų. Niekas negalėjo atsistebėti, kad tiek daug žiauriai nužudytų vyrų sugulė į kapus.

Protestas prieš barbarišką elgesį

Toks barbariškas elgesys sukrėtė visą Lietuvą. Reikalauta likviduoti Varviškės banditų gaują. 1923 metų balandžio žurnale „Karys“ išspausdintas protesto rezoliucijos tekstas: „Alytaus miesto ir apskrities piliečių demonstracijos. Protesto rezoliucija. Pastaruoju metu mūsų amžini priešai lenkai ne tik užėmę laiko didelius Lietuvos plotus su mūsų sostine Vilnium, ne tik slegia ir spaudžia mūsų brolius neutralėj juostoj, bet pradėjo užpuldinėti ir terorizuoti ramius gyventojus šiapus demarkacijos linijos. Tas teroras (ginkluota priespauda) jau pereina visas nuožmumo ir žvėriškumo ribas. Taip kovo 19 dieną lenkų kariuomenė, perrengta civiliais drabužiais, puolė Paliepių kaimą šioj pusėj neutralės juostos ir nuožmiausiu būdu kardais iškapojo stovinčią tenai mūsų gynėjų sargybą ir išniekino jų kūnus nukirsdami koją, pirštus, bjauriausiai sudaužydami jų galvas.

Tad mes, Alytaus miesto ir apskrities piliečiai, susirinkę palaidoti savo ištikimus žuvusius karžygius, kuo griežčiausiai protestuojame prieš tokį lenkų elgesį.

Daugumos žuvusiųjų mūsų brolių kraujas ir sunaikintas Lietuvos sūnų turtas balsiai kviečia mūsų valdžią ir mūsų visuomenę atitaisyti supurvintą lenkų galvažudžių mūsų tautos garbę.

Užtat mes ir šaukiame, reikalaudami: pirma, kad galop būtų apsaugota ramių gyventojų ramybė ir gyvybė; antra, kad būtų apsaugotas mūsų žmonių turtas; trečia, kad būtų atitaisyta sumindžiota mūsų tautos garbė.

Tam reikalui privalo būt sunaudotos visos galimos mūsų valdžios ir mūsų visuomenės fizinės ir moralės priemonės. Visas vyriausybės pastangas šiuo atveju pasižadam visomis išgalėmis remti, o reikalui esant stoti į tėvynės gynėjų eiles.

Nuožmus, begėdiškas nužudymas laidojamų mūsų karžygių verčia mus kreiptis į visą kultūringąjį pasaulį dėl solidaraus protesto prieš nesiliaujantį lenkų nuožmumą ir žvėriškumą. Demonstracijos įgalioti pasirašė: V. Runta, Dr. S. Jonavičius ir J. Stankevičius.

Originalui atitinka: K. Balukevičius.“

Nesitraukusieji iš sargybos žuvo

1923 metų liepos 17 dieną 11-ojo pėst. Vilniaus pulko kariai: eil. Jonas Jaruckis (žuvęs), eil. Motelis Kacas (žuvęs), eil. Benadas Rimša, eil. Abraomas Štramas (žuvęs), j. psk. Jonas Taurys (žuvęs) ir eil. Vladas Verpetas (žuvęs) apdovanoti Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinais.

Apdovanojimo lape, pristatant visą sargybą apdovanoti Vyčio kryžiaus ordinais, apie juos rašoma: „11 pėst. Vilniaus pulko 4 kuopos eiliniai: Vladas Verpeta, Jonas Jeruckis, Echomas Štramas, Motelis Kacas ir Benius Rimša 1923 metų kovo 19 dieną, puolant lenkams Podlipkių kaimą, ištisą pusvalandį narsiai gynėsi iki pritrūko šovinių, o jų pritrūkus puolė priešininką, puolė priešininką durtuvais ir čia visi garbingai žuvo, išskyrus Rimšą, kuris buvo sunkiai sužeistas.

4 kuopos jaun. pusk. Jonas Tauris 1923 metų kovo 19 dieną, puolant lenkams Podlipkių kaimą, narsiai kovėsi iki pritrūko šovinių, visą kautynių laiką drąsindamas savo skyrių. Kai pritrūko šovinių, su savo skyriumi puolė priešininką durtuvais ir čia garbingai žuvo.“

1937 metų balandžio „Kario“ žurnale Vladas Ulčinskas straipsnyje „Nors visi žuvo, bet iš sargybos nesitraukė“ rašė: „Eilinis Benadas Rimša, kilęs iš Utenos aps., Anykščių valsč., Naujonių kaimo, irgi yra vienas narsiųjų vyrų, pasižymėjusių kovose. 1922 metų rudenį Benadas Rimša buvo mobilizuotas ir paskirtas į 11 pėst. pulką, kur tarnavo 4 kuopoj. Šioj pačioj dalyje Benadas Rimša ir baigė savo karinę tarnybą.

1923 metais 11 pėst. pulkas saugojo Seinų barą. Čia Benadas Rimša ir pasižymėjo drąsa ir sąžiningumu savo pareigas einant. Kovo 19 dieną Rimša su kitais kareiviais išėjo į atskirą lauko sargybą. Sargyba iš kelių kareivių, kuriai buvo skirtas uždavinys saugoti savo (4) kuopą nuo galimų netikėtų lenkų puolimų. Tai buvo Leipalingio valsčiaus ribose.

Lenkų kavalerija puolė mūsų dalis. Sargybiniai, tarp kurių buvo ir Benadas Rimša, pastebėję lenkų kavalerijos eskadroną, pasiryžo jį atlaikyti savo mažomis jėgomis ir atidarė smarkią ugnį į puolančius lenkių raitininkus. Jie lenkų puolimo neatlaikė ir raitininkai, apsupę juos, kardais sukapojo visus sargybinius. Nors visi sargybiniai žuvo, tik sunkiai sužeistas išliko gyvas vienas B. Rimša, bet iš sargybos nė vienas nesitraukė ir atkakliai gynėsi. Tuo savo garbingu didvyrišku žygiu įkvėpė kuopą pasiruošti kautynėms. Kuopa ne tik sulaikė puolančius lenkus, bet juos dar gerokai ir sumušė. Atmušus lenkus, pats kuopos vadas, apžiūrėdamas išžudytąją sargybą, tarp negyvųjų atrado be sąmonės gulintį Rimšą. Mat lenkai palaikė ir jį negyvu, ir tuo būdu jis išliko.

Per rūpestingą gydytojų priežiūrą Benadas Rimša pasveiko, nors ir nustojęs sveikatos. Apdovanoti Vyčio kryžiumi jis ir jo žuvusieji draugai. Dabar, gaudamas pensiją, gyvena Kasciūnų kaime, Merkinės valsč., Alytaus aps. nusipirktame žemės sklype. Jį galima matyti Merkinėje su žyme veide nuo lenkų kardo.

Apdovanojimo lape, pristatant visą minimą sargybą apdovanoti Vyčio kryžiumi, šiaip apie juos rašoma: „11 pėst. Vilniaus pulko 4 kuopos eiliniai: Vladas Verpeta, Jonas Jeruckis, Echomas Štramas, Motelis Kacas ir Benius Rimša 1923 metų kovo 19 dieną, puolant lenkams Podlipkių kaimą, ištisą pusvalandį narsiai gynėsi, kol pritrūko šovinių. Pritrūkę šovinių, durtuvais puolė priešininką ir čia visi garbingai žuvo, išskyrus Rimšą, kuris buvo sunkiai sužeistas“.

Tai kilnus didvyriškas Lietuvos kareivio narsumo ir atkaklumo pavyzdys, kada pasiryžo geriau žūti, negu gyviems pasiduoti priešui arba pasitraukti iš sargybos ir tuo sudaryti pavojų savo kuopai. Patys pasiryžo garbingai mirti, kad tik jų kuopos draugai suskubtų pasirengti kautynėms ir tinkamai atremtų priešo puolimą. (...)

Daug, oi labai daug turėjome narsių didvyrių, kurių pasiaukojimo dėka šiandien gyvename laisvoj ir nepriklausomoj tėvynėj.“

Gintaras LUČINSKAS

(Bus daugiau)

Laidojami 1923 metų kovo 19 dieną Kapčiamiesčio valsč. Paliepių k. lenkų partizanų nužudyti 11-ojo pėst. pulko kareiviai. Alytus, 1923 metų kovo 22 diena

Susitiko buvę Čelano-Barūno tremtiniai

Saulėtą gegužės 26-ąją Panevėžio Kristaus Karaliaus Katedroje buvo aukojamos šv. Mišios už 1948 metų tremtinius. Susirinko apie 200 bendro likimo brolių ir sesių iš visos Lietuvos. Dauguma buvusių tremtinių – iš Buriatijos Čelano-Barūno kirtaviečių.

Susirinkusieji tada buvo maži vaikai, kai kurie gimė tremtyje. Per tuos 70 metų neišdilo iš atminties badas, šaltis, netektys, baimė. Viską atpirko iškovota tėvynės laisvė ir tikėjimas, kad tai daugiau nepasikartos.

Prieš šv. Mišias į Katedrą įneštos LPKTS, partizanų ir Lietuvos vėliavos, prie kurių visą laiką stovėjo garbės sargyba. Po pamaldų choras sugiedojo giesmę „Marija, Marija“. Ši giesmė buvo tremties palydovė, atgaiva sunkią valandą. Dabar ji skamba kaip padėka už laimę sugrįžti.

Išėję iš bažnyčios tremtiniai nusifotografavo ant Katedros laiptų. Šventoriuje sustojus prie paminklo „Pieta“ Lietuvos kankiniams, sugiedotas Lietuvos himnas, uždegta žvakučių, padėta gėlių. Tremtyje gimusi Janina Švambarytė šiltais eilėraščio posmais pradėjo renginį. Choras „Likimai“ (vadovė Giedrė Baltuškienė) atliko tremtinių dainas. Pasimeldę ir pasiklausę dainų visi nuvažiavome į Panevėžio geležinkelio stotį – skaudžiausią vietą mūsų gyvenimo istorijoje. Prieš 70 metų buvome brutaliai ištremti iš gimtųjų namų, atgabenti į stotį, sukišti į gyvulinius vagonus ir išvežti į nežinią. Kai ešelonai buvo suformuoti, iš uždarytų vagonų liejosi žmonių maldos, skambėjo giesmės. Ešelonai dundėjo pro Tomsko, Krasnojarsko, Irkutsko sritį ir pasiekė tolimiausią Sibiro vietą – Buriatijos Mongoliją. Vienas iš ešelonų sustojo Onochoje stotyje, o tremtiniai buvo paskirstyti po daugybę kirtaviečių.

Vedami tokių prisiminimų padėjome gėlių, uždegėme žvakučių.

Po iškilmingo minėjimo visi patraukė į buvusių tremtinių popietei išnuomotą salę. Čia dar ilgai skambėjo dainos, liejosi prisiminimai. Renginį organizavo LPKTS Panevėžio filialas kartu su Panevėžio sąjūdžio muziejumi.

Zinaida SVILIENĖ,
Vlada POVILIŪNIENĖ

Ilsėkitės ramybėje

Valerija Arlauskaitė-Petrauskienė
1925–2018

Gimė Kėdainių aps. Baisogalos valsč. Girvalakių k. 1946 m. nuteista. Iki 1954 m. kalėjo Komijos, Intos lageriuose. Intoje susipažino su to paties likimo būsimu vyru Petru Petrausku. Ištekėjo, susilaukė dviejų dukterų. 1956 m. grįžo į Lietuvą.

Palaidota Karmėlavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris, jų šeimas, gimines ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Užjaučiame

Mirus 1945 metų tremtiniui Algimantui Poškai (1933–2018), užjaučiame seserį Aldoną ir artimuosius.

Likimo broliai ir sesės tremtiniai

Skelbimai

Birželio 30 d. (šeštadienį) 11.30 val. prie legendinio Šatrijos kalno įvyks VII Žemaičių tremtinių ir politinių kalinių sąskrydis „Laisvė – tai turtas“. **12 val.** šv. Mišios. Po jų dalinsimės prisiminimais, daina, vaišinsimės atsivežtomis vaišėmis. LPKTS Telšių filialo valdyba maloniai kviečia dalyvauti.

Pasiteirauti tel. 8 687 76304 (Stanislovas) ir 8 620 67467 (Regina).

Mes netikėjom niekados, kad mus išveš iš Lietuvos…

Aldona Kalesnikienė

Šiais metais minime didžiųjų netekčių liūdną sukaktį.

LPKTS Ukmergės filialas šia proga Ukmergės kraštotyros muziejuje surengė konferenciją, kurioje dalyvavo Anykščių, Kauno, Širvintų, Ukmergės rajonų tremtiniai, svečiai. Konferencijos iniciatorė – LPKTS Ukmergės filialo pirmininkė Aldona Kalesnikienė, sumaniai vadovaujanti, burianti ir vienijanti, pristatė svečius: Ukmergės r. savivaldybės administracijos direktorę Agnę Balčiūnienę, tarybos narius Darių Varną, Romą Pivorą, Arvydą Breziną, kauniečius – LPKTS Kauno filialo pirmininką Vladą Sungailą, Reginą Kazlauskienę bei kitus.

Aldona Kalesnikienė kalbėjo apie skausmingą mūsų tautos istorijos laikotarpį – tremtį. Apie tuos gūdžius laikus pasakoja Ukmergės tremtiniai ir politiniai kaliniai filialo išleistoje knygelėje „Viltis sugrįžti“. Pranešimą skaitė Ukmergės kraštotyros muziejaus muziejininkas Raimondas Ramanauskas. Pranešėjas kalbėjo apie pirmuosius ir vėlesnius trėmimus, vyrų priverstinį ėmimą į sovietų kariuomenę, apie gyventojų slapstymąsi, bėgimą į miškus. Muziejininkas, istorikas, šio krašto tyrinėtojas kalbėjo apie didžiausią 20 amžiaus vidurio trėmimą, užklupusį Lietuvą. 1948 metų gegužės trėmimo akcija represinių struktūrų susirašinėjime užkoduota nieko grėsmingo nežadančiu „Vesna“ (Pavasaris) pavadinimu.

Pilnutėlėje muziejaus salėje išgyvenę, išlikę orūs ir garbingi, sugrįžę tėvynėn senoliai, jų vaikai, gimę tremtyje, dalijosi nelengvų metų atsiminimais. Jaudinantys, balsą gniaužiantys žodžiai, ašaros akyse bylojo apie nelengvą Lietuvos tremtinio dalią.

Konferencijoje kalbėjo ir tremtinio dalią patyrę – LPKTS valdybos narys Donatas Jankauskas, tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė. Tremties dalia paženklintas Anykščių skyriaus pirmininkės Primos Petrylienės, kitų kalbėjusiųjų gyvenimas. Prisiminimais dalijosi ir savo kūrybą skaitė poetė Janina Stundžienė.

Daug tremtinių žuvo, o tie, kurie išgyvenę siaubą, badą ir ligas, grįžo namo, išliko išdidūs ir nepalaužiami. Gyvi istorijos liudytojų prisiminimai atgyja knygose. Juos į trijų dalių knygą „Tremties vaikai“ surinko ir parengė spaudai rašytojas Stanislovas Abromavičius. Šiais metais LPKTS išleido naują rašytojo rinkinį „Vaikystė Sibiro toliuose“. Šias knygas konferencijoje pristatė Dalia Poškienė.

Sveikinimą ir atminimo dovanas konferencijos organizatoriams atsiuntė LR Seimo narys Juozas Varžgalis. Kauniečiai padovanojo Ukmergės filialui kraitelę knygų.

Susirinkusiems dainavo Ukmergės kultūros centro politinių kalinių ir tremtinių mišrus choras „Tremtinys“ (vadovė Julė Juodienė).

Aldona Kalesnikienė padėkojo Ukmergės kraštotyros muziejaus direktorei Vaidai Sakolnikienei, visiems svečiams, išreikšdama viltį, kad tokie tamsūs istorijos puslapiai niekada nepasikartos, kad visi istorijos liudytojai bylos apie Lietuvos žmonių tragediją ir skleis žinią apie Laisvės kainą.

Parengė Dalia POŠKIENĖ

Tremtinys **www.lpkts.lt**
ISSN 2029-509X

Redaktorė **Jolita Navickienė**
Redakcija: **Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė**

Adresas: **Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,**
Tel. **(8 37) 323 204**
El. p. **tremtinys.redakcija@gmail.com**

Leidėjas **Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga**

Įmonės kodas **300032645**
Ats. sąsk. **Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas**

Spausdino **spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas**

2 spaudos lankai
Tiražas 1720 egz.
Kaina 0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Susitikimai Rūdaičių ir Kartenos mokyklose

Baigiantis mokslo metams Jūros šaulių Palangos kuopos iniciatyva vyko susitikimai su moksleiviais Kretingos rajono Rūdaičių pradinėje mokykloje ir Kartenos mokykloje-daugiafunkciame centre. Su kuopos vadu Adolfu Sendrausku vykome su dovanomis: LPKTS išleista S.Abromavičiaus knyga vaikams apie mažųjų tremtį „Vaikystė Sibiro toliuose“ ir mūsų pagamintais stendais. Stenduose pasakojimai ir nuotraukos apie vaikų kančias Sibire. Jame yra ir mano šeimos istorija, kai 1948 metų gegužės 22-ąją iš mūsų aplankyto Rūdaičių kaimo iškeliavo į nežinią mano tėveliai Antanas ir Magdalena Neverauskai ir mes, jų vaikai…

Trėmikai iš miego pažadino tėvus ir mus, aštuonis vaikus: Onutę, gimusią 1930 metais, Bronislavą – 1933 metais, Antaną – 1935-aisiais, mane, Petrą, – 1940-aisiais, Magdaleną – 1942-aisiais, Henriką – 1944-aisias, Alfonsą – 1945-aisiais ir Bernadetą, gimusią 1946 metais. Du ginkluoti vyrai išsivedė tėvą į laukus parvesti arklių. Arkliai buvo pakinkyti į didelį ūkišką vežimą. Tėvai į jį sukrovė maisto, daiktų – visko, ką galėjo paimti per tokį trumpą laiką. Susėdo tėvai, susodino mus, vaikus, ir pajudėjome Kretingos geležinkelio stoties link, kur laukė traukinys su krovininiais vagonais.

Važiavome gyvuliniame vagone daugiau kaip dvi savaites. Galutinė stotis – Irkutsko miestas. Mus išlaipino tiesiai ant pievos, prie pat bėgių. Netrukus atslinko tamsūs debesys ir pradėjo smarkiai lyti. Atvažiavę sunkvežimiai mus nuvežė į už devynių kilometrų nuo miesto esantį tarybinį ūkį „Pervoje maja“ iš ten arkliais kinkytu vežimu atsidūrėme dideliame kaime Goriačyj Kliuč. Tai buvo mūsų kelio paskutinė stotis – sunkių skausmo, bado ir ilgų kovos už išlikimą metų pradžia. Kaimas didelis, čia gyveno apie pusantro tūkstančio gyventojų, dalis iš jų – tremtiniai.

Pamenu pirmąją vasarą tremtyje: prisirpus mėlynėms, mano mama su septyniais vaikais išėjo į taigą už penkių kilometrų uogauti. Aš buvau iš tų vaikų jauniausias, aštuonerių metų. Tik priėjus uogingas vietas, mus užpuolė trys vilkai. Vaikai susispietė visi kartu. Mama su tokiais skardiniais kibirais puolė tuos vilkus. Vaikų riksmas ir mano mamos pasiaukojamas poelgis – drąsus puolimas atbaidė plėšrūnus. Tądien daugiau nebeuogavome... Tremtyje išbuvome penkiolika metų.

Susitikime Rūdaičių mokykloje aptarėme ir knygą „Vaikystė Sibiro toliuose“, kurioje yra mano kelionės į Sibirą epizodas, taip pat palangiškės Vidos Murauskaitės-Galdikienės istoriją „Kriaušė gimtadieniui“. Pasakojau vaikams tremtinių istorijas. Buvo gera proga su vaikais aptarti laikmečio istoriją, Lietuvos gyventojų pokario skausmus. Stebėdamas mokinius džiaugiausi, kaip jie atidžiai mūsų klausėsi, pasidžiaugiau jų supratingais mokytojais. Kartu nusifotografavome, o nuotraukas išsiuntėme visiems susitikime dalyvavusiems vaikams.

Kartenos mokykloje susirinkusiems moksleiviams pravedėme savo šalies istorijos pažinimo pamoką. Ją iliustravau stende esančiomis savo šeimos tremties nuotraukomis. Jau po susitikimo mane užkalbino mokinukai, klausdami, kada gi prasidėjo Antrasis pasaulinis karas ir ar aš menu tuos įvykius. Žinoma, neprisimenu, nes buvau tik ką gimęs, tačiau žinau, kad tai įvyko 1941 metų birželio 22-osios anksti rytą, sekmadienį. Jiems papasakojau ir daugiau istorinių faktų, džiaugiausi, kad vaikai domisi mūsų istorija. Juk jie – mūsų ateitis, jie privalo žinoti Lietuvos istoriją, sunkumus, juo labiau iš mūsų, tų dienų liudytojų lūpų.

Petras NEVERAUSKAS

Petras Neverauskas su Kartenos moksleiviais

Su Rūdaičių mokyklos mokytojais ir mokiniais

Prasminga „Žaros“ gimnazijos iniciatyva

Pateikdamas informaciją apie knygos „Žmonių likimai okupacijų metais. Prisiminimai“ pristatymo eigą („Tremtinys“ Nr. 19), paminėjau rusų gimnazijos „Žara“ iš Naujosios Vilnios iniciatyvą, kaip kūrybingai knygą panaudoti moksleivių pilietiškumo ir patriotiškumo ugdymui.

Pirmas žingsnis šia linkme – balandžio 20 dienos gimnazijoje organizuotas knygos pristatymas, kur buvau pakviestas, kaip jos sudarytojas. Iš Druskininkų atvykome trise, mus sutiko labai šiltai.

Erdvi gimnazijos aktų salė buvo pilnutėlė, vyravo šventinė nuotaika, o kai ant scenos pakilo „Žaros“ gimnazijos moksleivių kvartetas ir pradėjo dainuoti Lietuvos partizanų dainas, mes, druskininkiečiai, pasijutome lyg dalyvautume Dzūkijos partizanų dainų festivalyje. Šis jausmas dar sustiprėjo, kai scenoje pasirodė nuolatinis festivalio Druskininkuose dalyvis baltarusių Pranciškaus Skorinos gimnazijos moksleivių ansamblis „Lenok“.

Po tokios netikėtos, bet malonios meninės įžangos, susirinkusiesiems buvo pristatyti svečiai: Rytų Lietuvos mokytojų sąjungos vadovai ir mes, druskininkiečiai.

Atėjo metas atskleisti bene svarbiausią šio renginio detalę – į jį buvo pakviesti visų Vilniaus ir Šalčininkų rajonų mokyklų atstovai, kuriems turėjo būti įteiktos jų mokykloms skirtos knygos. Jos „Žaros“ gimnazijos direktoriaus D. Popovo pastangomis iš anksto buvo parvežtos į „Žaros“ gimnaziją iš Švietimo ir mokslo ministerijos.

Man pristačius knygą, o moksleiviams perskaičius jos ištraukas, gimnazijos direktorius įteikė knygas atvykusiems minėtų rajonų mokyklų atstovams. Tiesa, jų nebuvo daug, tačiau žinant šių rajonų švietėjiškos veiklos ypatumus, renginio organizatorių tai nenustebino.

Net dvidešimt dviejų mokyklų atstovams knygos buvo įteiktos per Rytų Lietuvos mokyklų dainų festivalį „Jovarai“ Vilniaus rajono Juodšilių „Šilo“ gimnazijoje. Visapusišką paramą „Žaros“ gimnazijai suteikia Rytų Lietuvos mokytojų sąjunga. Blogiausiu atveju knygas numatyta pristatyti net į atskiras mokyklas.

Kiek esu informuotas, knygos Vilniaus rajono mokykloms jau išplatintos, Šalčininkų krašte šį darbą numatoma užbaigti šį mėnesį.

Graži „Žaros“ gimnazijos iniciatyva pastūmės ir mažiau aktyvias mokyklas nelikti nuošalyje, prasmingai panaudojant knygas švietėjiškoje veikloje.

Gintautas KAZLAUSKAS